

אורה זיטנר לא מפסיקה לשיר - שירים של פעם, שירים חדשים וגם שנסונים

ריאיינה: איריס הרפז

אורה זיטנר כבשה לבבות רבים בקולה הנפלא והמרגש. יחד עם אליהו הכהן היא מעלה מופעים בסיפור ובזמר על תולדות היישוב, עורכת ערבי משוררים, קבלות שבת ב"צוותא" ועוד. היא גם תשתתף בקונגרס הגמלאים הקרוב ותשיר משירי תל אביב, העיר שבקרוב תחגוג מאה שנה להיווסדה

להיותו מוזיאון מדהים, זה גם מרכז למוזיקה שהקים פייר בולז. מבצעים שם מוזיקה רצינית וחשובה ומדי פעם הם עוסקים במוזיקה שקורית בעולם. בעקבות ההופעה הזאת הזמנתי להופיע בתיאטרון העירוני של פאריז (תיאטרון שרה ברנאר), שהוא פסגת חלומותי של כל אמן צרפתי. הופעתי שם שתי עונות".

איך התחיל החיבור שלך לפאריז?

"הקשר שלי עם פאריז החל מזה שאני נשואה לצרפתי שנולד בפאריז, והקשר שלנו התחיל אצלו את החיבה העזה לזמר הצרפתי, וזה אושר אחר".

נולדת בשנת 1946 בפולין. בגיל שלוש וחצי הגעת לארץ עם אחותך התאומה ועם והוריך. האם השארתם את פולין בחו"ל או שהיא באה יחד איתכם לישראל?

"שתינו השארנו אותה בחו"ל. הוריי המשיכו עם פולין הרבה שנים. רק בקיץ האחרון חזרתי לפולין וזה היה משונה. האוכל היה מוכר, אותם שמות, אותו טעם של מאכלים שאימא בישלה בבית. אני לא מדברת פולנית אבל אני מבינה כל מילה. אני לא מכירה תרבות פולנית. אני לא מרגישה שהיא מחלחלת לשירה שלי ואני לא מרגישה פולניה, למרות שהבת שלי אומרת שהיא מרגישה שהיא פולניה דור שלישי, אז זה מכניס אותי למשוואה אבל אני ממש לא. אני מחוברת לעברית. השפה העברית היא הכול בשבילי".

העברית היא שפה קשה, לא?

"לא. אני לא מרגישה כך. העברית היא הסיבה העיקרית שלי לחיות כאן".

ומה עם היידיש? היה לך רומן עם היידיש? זכית בפרס עש' אמה שייבר בשנת 1995 על תקליט שירי יידיש שהוצאת והקדשת להוריך.

"כן. היידיש זו התרבות היהודית שאני מחוברת אליה. הוריי מדברים יידיש, אבל לי אף פעם לא היה רגש מיוחד לשפה הזאת. וזה קרה לי בפאריז. גרתי שם

אורה, כל מי שכותב את קורות חיך, כמו יורם רותם באתר "מומה" באינטרנט למשל, מציין את החיבור שלך עם המלחין סשה ארגוב בשנת 1980 כנקודת הזינוק; חיבור שבדיעבד יהפוך אותך מבוגרת האקדמיה למוזיקה ע"ש רובין בתל אביב בתחומי קומפוזיציה, ניצוח מקהלות ופסנתר לזמרת מוכרת וסולנית עטורת שבחים על בימות בארץ וברחבי אירופה. האם גם את היית מתחילה את הקריירה שלך מנקודה זו?

"בוודאי. הקריירה שלי התחילה בנקודה זו. זה נתן לי זהות. נהיית זמרת. לא יכולתי להסביר את עצמי לפני זה. הייתי אדם אחר. רצייתי לשיר, אבל לא עברתי את המסלול של להקה צבאית כמו כולם, וזה היה כמו סיפור סינדרלה. מרגע שהתחלתי להופיע עם סשה – נהיית זמרת. לפני זה עסקתי בניצוח על מקהלות ובניהול מוזיקלי של פרויקטים בטלוויזיה, ברדיו ובתיאטרון. ואז פגשתי את סשה, וכשהוא שאל "מי ישיר את שיר משמך?" אמרו לו "אורה". אז הוא שאל אותי מתוך היכרותו איתי כמנהלת מוזיקלית "את גם זמרת?" ושרתי, והוא אהב".

אז היתה בניכם כימיה?

"היות ושנינו באנו ממוסיקה קלאסית, כמעט שלא היו בינינו חילוקי דעות. הקודים היו ברורים. בסופו של דבר עשינו כ-600 הופעות במשך כשמונה שנים. החיבור עם סשה נתן לי את הרשות להיות זמרת. כשהוא אמר "מעכשיו לא ניפרד" והוא בחר בי, כשהיו עשרות זמרות טובות סביבו, עבורי זו הייתה נגיעת קסם; זה מין נס שקורה למעט מאוד אנשים בחיים, וזו הייתה החוויה המכוננת שלי כזמרת. ההופעה האחרונה שלנו הייתה במרכז פומפידו בפאריז".

ידעת שזו ההופעה האחרונה?

"כן. היה בה משהו חגיגי שהיה אמור לסכם את התקופה שלנו יחד. זה קרה בשנת 1988. השתתפו במופע אנשי השגרירות והקהל של מרכז פומפידו, שבנוסף

מבלי להיות אפילו חמש דקות בתוך התעשייה. מה זה אומר?

"היום, וכבר שנים, תחום הזמר הוא תעשייה. את מה שיש לי היום עשיתי במו ידיי. 'עבודת יד'. כשאני מופיעה בחו"ל אני מופיעה בפני קהל שאוהב תיאטרון או מוזיקת עולם, ודיסק של פיוטים יהודיים שהקלטתי לפני חצי שנה בפאריז עומד לצאת שם בעוד כחודש-חודשיים (הדיסק הקודם היה מועמד לפרס האקדמיה הצרפתית שארל קרוס, שהוא פרס יוקרתי מאוד)."

אורה, את מאוד מזוהה עם קהל של בני חמישים ומעלה. למה זה?

"כי קודם כל אני עוסקת בחומרים שצריך לשמר אותם. אני מאמינה שיש לי תפקיד בשימור התרבות. בחרתי לעסוק בחומרים האלה. הגעתי ממוזיקה קלאסית ויש לי הרבה כבוד למה שקיים, ואני לא מחפשת לשנות את מה שטוב. חשובה לי עברית גבוהה. לקהל מבוגר יש הערכה, נהייה וגעגוע לתרבות, לדברים בעלי ערך. אני מקבלת תגובות נרגשות. אנשים מודים לי על שאני בוחרת בחומרים האלה ואני משקיעה בזה המון. אני לומדת כל הזמן."

ההופעה מרגישה קצת כמו "אי איכותי" ליד החיים?
"ההופעה, כמו תיאטרון, כמו כל אמנות, לא חייבת להיות אחד לאחד כמו בחיים. היא צריכה להיות טובה. נקודה. והכי חשוב – חייב להיות שם קסם. וסיבה. "אי איכותי", לא חשבת על זה אבל זה בסדר מצדך."

כמה שנים וב-91', כשכולם דיברו על לאדינו לרגל 500 שנה לגירוש ספרד, חשתי שאני חייבת לבדוק את הקשר שלי ליידוש. נסעתי לארץ והקלטתי דיסק ביידוש ואני גאה בו. זו היתה סגירת מעגל עם מה שהוריי כפרטיזנים בשואה, ביערות, השאירו בפולין. ודרך היידוש אני משחזרת את הסבא והסבתא שלי שלא הכרתי."

בתקופה שבה כל זמר מתחיל מיוצג ע"י מנהל עסקי צמוד, את בחרת להיות עצמאית. הגברת שעושה הכול – מרמת התכנון, השייווק, בניית המופע, כתיבת מכתבים ותכנון הקריירה, הופעות בארץ ובעולם, וההופעה עצמה. את והפסנתר וגם – החשבונות. האם היום בדיעבד היית עושה זאת אחרת?

"ניסיתי קצת אחרת פעם וזה לא התאים לי. אני לא מרגישה זמרת כמשהו פסיבי שרק שר, ועבורי זה סוג של עצמאות ואינטליגנציה. בן אדם הוא אחד. כל מה שהוא עושה הוא עושה כעצמו. מאותה סיבה."

זה מעייף?

"כן. זה מוציא הרבה אנרגיה. מדי פעם אני נותנת לאנשים פה ושם לעזור לי. אבל לא יכולתי אחרת. כך יש לי פריבילגיה להחליט מה אני רוצה לשיר. אין עליי תווית מסוימת שאני צריכה להשביע. אני לא מחויבת לאף אחד. רק לעצמי. לפני שנה עשו לי ערב בתיאטרון חולון לרגל 25 שנות עשייה. קראתי לערב הזה "סיפור אהבתי לכם" ע"ש שיר של ברברה. שיר אהבה לקהל

◀ חסר לך קהל צעיר?

"זה נורא מרגש קהל צעיר. הם באים לפעמים וזה מרגש כשזה קורה. אבל החינוך היום בכלל לא נותן דעתו על קלאסיקה עברית. ברגע שדבר נושא עליו כותרת של 'ישן', מתנערים ממנו. אני, מה לעשות, באתי מדיסציפלינה כזאת שמשמרת את ערכם של הדברים".

יש דברים שהמציאות היום כבר לא משמרת ושאת מתגעגעת אליהם?

"אני מתגעגעת לפשטות. לתקופה שהבנו את המילים של השירים שלמדנו לבגרות ולא היה לידם תרגום לעברית. זה אחד הדברים הכי אבסורדיים. היום ישבתי עם אדם שסיפר לי שיש תרגום לעברית של התנ"ך, ולא ידעתי מה להגיד על זה. אני המומה קצת. זה נשמע כמו בדיחה. זה הדבר הכי חשוב. העברית. זה האוצר שלנו".

מעניין למה?

"כי זו הליבה. כל התרבות שלנו צומחת ממנה".

ועוד מעט את בת שישים?

"כן, אני לא יודעת איך הגיל הזה הגיע אליי. זה כל כך פתאומי. אומרים ששישים של היום זה כמו ארבעים וחמש של פעם. לא יודעת. אני לא מרגישה בת שישים למרות שאזכה להיות סבתא ביוני".

יש לך משפחה שאת מאוד גאה בה.

"יש לי שני ילדים נפלאים. בת בהולנד שלומדת אמנות והיא מאוד מאוד מוכשרת ובמרץ נפתחת תערוכת יחיד ראשונה שלה בהולנד; ובן שעושה דוקטוראט בפיזיקה בפאריז. ושניהם ממלאים את לבי אושר ושמחה ושניהם מאושרים במה שהם עושים, ואין כמו זה".

רותם מציין את החיבור המקצועי שלך עם בן זוגך, דוד ברגמן. איך עושים את זה גם בבית וגם בעבודה?
"מדוד למדתי הרבה דברים. הוא במאי ואיש תיאטרון. הוא חיזק אצלי מאוד את הנטייה לעשות דברים מינימליסטיים. אני מאמינה בפשטות. אני מאמינה בעקביות; בלמסור את החומר; לא להשתלט על

השירים אלא להעביר אותם דרך המנגנון שלך. שרתי עם תזמורות גדולות, אבל אני מאמינה שאת הביטוי הכי חזק שלי אני עושה עם פסנתר בלבד. אני מאמינה גדולה באינטימיות".

ומה עוד את עושה?

"בשבע השנים האחרונות אני עורכת ב"צוותא" סדרה ששמה "צוותרבות" - מופעי הוקרה למשוררים, שעל חלקם הגדול חזרנו שוב ושוב. האחרון בסדרה היה אלתרמן. השבוע - אנחנו חוזרים בפעם ה-16 וה-17 על המופע לאלכסנדר פן. העריכה היא קולאז'. איסוף, מיון והדבקה. הלחנות חדשות, עיצוב מחדש, עד שנוצר השלם החדש - שהוא יותר מסך כל חלקיו, ואני חושבת שהצלחתי להביא את החוויה הזאת אל הבמה. אני משתדלת לשתף אנשים צעירים, כמה שיותר אמנים צעירים שאני מאמינה בהם והם מרגשים. הם אוהבים את הערבים האלה והקהל אוהב אותם.

חוץ מזה, לפני שלוש שנים התחלתי לעשות קבלות שבת ב"צוותא", וזה מפעל שלי שכיום אני עורכת אותו עם יואל רפל, ואנחנו מזמינים אורחים. זו קבלת שבת תל אביבית. וחוץ מזה, במסגרת הנושא של שימור אני עושה מופעים עם אליהו הכהן, וזה סוג של שימור חיים בארץ ישראל דרך שירים וסיפורים. אליהו הוא פרטנר נפלא ובכל ערב אני מרותקת אל הסיפורים שלו כאילו זו הפעם הראשונה שאני שומעת אותם (ערכנו יותר מ-130 ערבים כאלה ברחבי הארץ).

והדבר החדש שאני עושה היום הוא דיסק חדש של שירים שהולחנו ע"י אורי לשמן, מוזיקאי צעיר, שגם הוא יוקלט בהופעה חיה ב-28 ביוני בצוותא. אלה שירי משוררים שהוא הלחין במיוחד, וזה מרגש אותי כי גם אורי בא ממוזיקה קלאסית. זה מזכיר לי את התקופה שבה עבדתי עם סשה ארגוב, ואני רואה עצמי בת מזל, כי ביכולתי לעשות כל מה שאני אוהבת ושיש לזה קהל. זה כל כך לא מובן מאליו שתרצי לשיר ושנאשים גם ירצו לשמוע אותך. זו זכות".

טיפ שלך למוזיקאי צעיר או לזמרת בתחילת דרכה?

"שיתמלא מכל מה שהוא יכול. שיקרא ספרים, שיתמלא בתרבות מכל סוג, ולא להפסיק עם זה. זה עניין של כל החיים. אלו החומרים שמהם אחר כך הוא יעשה את האמנות שלו. ושיידעו שאם הם רוצים קריירה לאורך זמן הם צריכים הרבה סבלנות. היום בתקופה של 'כוכב נולד' זה מטעה מאוד. אנשים חושבים שיש קיצורי דרך, ואני לא יודעת מאיפה זה בא. תרבות צריך לבנות. מהבית. זה לא משהו שאפשר לקום באיזה בוקר ולדעת פתאום לעשות. אני לא מבינה את הסיפור הזה. זה לא מדבר אליי".

את ג'ינג'ית טבעית?

"לא. אני חומה כמו כולם. רק הירוק (של העיניים) טבעי".